

Poučavanje na osnovu učestalosti konzumacije alkoholnih pića u mladima

Ivana Ozimec^{1,2}, Irena Radojčić¹

¹OŠ Matka Laginje, Zagreb

²Škola suvremenog plesa Ane Maletić, Zagreb,

ivanaozimec7@yahoo.com; irena.r66@gmail.com

SAŽETAK

Provedena anketa prikazuje učestalost konzumacije alkohola učenika osnovne i srednje škole u dobi od 14 do 16 godina. Anketu o konzumaciji alkohola ispunjavali su učenici osmih razreda osnovne škole te prvi i drugi razred srednje škole. Htjelo se ispitati prepoznaju li mladi problem u konzumiranju alkohola i zašto ga konzumiraju. Rezultati su pokazali kako je 90% ispitanika probalo neko od alkoholnih pića prije navršene 12 godine života te da im je prvo alkoholno piće ponudio netko od članova obitelji. Ovaj upitnik potvrdilo nam je kako s mladima treba mnogo više razgovarati o prevenciji ovisnosti, osobito o alkoholizmu jer smatraju da povremena konzumacija alkohola ne predstavlja put ka ovisnosti. Na osnovu odgovora učenika na anketni upitnik pripremljena je nastava u obliku izrade plakata, provedba debate i provođenje vršnjačke edukacije u kojoj je učenicima osviješten problem rane konzumacije alkohola. Učenici su osvijestili kako konzumacija alkohola izaziva ovisnost koja sa sobom nosi obiteljske i društvene probleme te ozbiljno narušava zdravlje pojedinca. Alkohol nije potreban kako bi druženja i zabave bili zanimljivi.

Cljučne riječi: alkoholizam; mladi; rasprava; kritičko mišljenje; razvoj pozitivnih stavova

UVOD

Ideja za provođenje ankete i primjena rezultata ankete u nastavi za potrebe osvještavanja problema i djelovanja na razvoj pozitivnih stavova, javila se na temelju istraživanja Zavoda za javno zdravstvo Dubrovačko neretvanske županije u srednjim školama 2006. godine (Čale Mratović, 2006). Mladi često pijenjem pokušavaju poručiti da su odrasli, a ponekad je to način da se uklope u društvo (Milanović, 2014).

Samo svaki četvrti srednjoškolac ne pije alkohol, a 51% učenika pije nekoliko puta mjesečno i češće (Čale Mratović, 2006). Obrazac pijenja kod mladih razvija se prvenstveno u skupinama vršnjaka, najviše u dobi između 13. i 17. godine (Milanović, 2014). Jedno piće popije tek 17% učenika, 2-3 pića 24%, 4-5 18% i više od 5 pića 20% učenika (Čale Mratović, 2006). Posebnosti su pijenja kod mladih i to da se oni najčešće ne obaziru na posljedice, piju u "rundama", često se natjećući međusobno u količini ispijenih pića, te kombiniraju alkohol i druga sredstva ovisnosti (Milanović, 2014). Već svaki peti učenik prvih razreda srednjih škola (22%) pije po obrascu opijanja po 4-6 i više pića, dok u završnim razredima srednjih škola samo 10% učenika ne pije, a 4-6 i više pića pije 54% učenika (Čale Mratović, 2006). Velika je vjerojatnost da će imati određene poteškoće kao što su: promjene apetita, gubitak težine, glavobolju, poremećaj sna, poteškoće s učenjem i slobodnije seksualno ponašanje (Spudić i Kosić, 2020). Posebno zabrinjava podatak da se jednom tjedno i češće opije 5% učenika u prvom razredu srednje škole i 11% učenika četvrtih razreda (Čale Mratović, 2006).

Najčešće su posljedice konzumiranja alkohola kod mladih povraćanje i poremećaj svijesti (Spudić i Kosić, 2020). U periodu od 2013. do 2018. godine u bolnicu je zaprimljeno zbog opservacije i hospitalizacije uslijed alkoholne intoksikacije kod adolescenata i mladih punoljetnika u Karlovačkoj županiji 72,7 % mladića i 27,3 % djevojaka, prosječne dobi 19 godina (Spudić i Kosić, 2020). Iako se pijenje još uvijek smatra dominantno muškom aktivnošću, sve je veći broj žena konzumentica, tako

djevojčice danas piju čak deset puta češće nego u prošlom desetljeću, a dječaci dvaput više nego prije deset godina (Milanović, 2014).

Problem alkoholizma nije problem samo osobe koja pije, već i njene obitelji i zajednice u cjelini (Milanović, 2014). Kod mladih koji piju i voze ili dopuštaju da ih vozi osoba koja je konzumirala alkohol, vjerojatnost da će biti sudionici prometnih nesreća puno je veća, dok neki mladi ljudi u alkoholiziranom stanju pokazuju agresivno ponašanje i skloniji su kriminogenom ponašanju (Spudić i Kosić, 2020). Alkohol je najčešće prva ovisnost s kojom se mladi susreću, nerijetko se ne zaustavljajući samo na njemu (Milanović, 2014). Obilježja današnjeg vremena, u kojem je pijenje izgubilo odlike nečeg opasnog, zabranjenog i štetnog, nikako nam ne ide na ruku u borbi sa sve većim brojem alkoholičara među mladima (Milanović, 2014). Uporaba alkohola među adolescentima i mlađim punoljetnicima sve je više izražena te je često karakterizirana visokom alkoholemijom i manjkom empatije prema opitom od strane vršnjaka (Spudić i Kosić, 2020). Treba pokušati na pozitivan način okupirati i privući pozornost adolescenata, zadovoljiti njihovu znatiželju, interese i razvojne potrebe, omogućivši im tako da sami donose pravilne odluke i izbore (Milanović, 2014).

Provedba anketnog upitnika temeljila se na pretpostavci da se rezultati u dvije zagrebačka škole neće mnogo razlikovati od rezultata drugih istraživanja. Zbog analize stvarnih prikupljenih rezultata u njihovoj populaciji, odgovori učenika mogu biti polazište aktivnostima učenja i osvještavanja problema alkoholizma kod mladih.

METODE

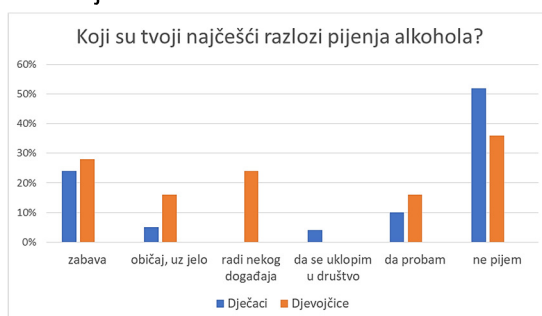
U anketi *Učestalost konzumacije alkoholnih pića u mladima* sudjelovali su učenici OŠ Matka Laginje – osmi razredi (46 učenika) i učenici Škole suvremenog plesa Ane Maletić, prvi i drugi razred srednje škole (35 učenika). Anketa je provedena 2020., prije pandemije COVID-a 19 i potresa u Zagrebu.

Uz pažljivo osmišljena pitanja htjelo se prikazati kako su mladi u ovoj dobi već probali alkohol te da među njima ima onih koji redovito tijekom izlaska konzumiraju alkohol. Od 39 postavljenih pitanja u anketi o konzumaciji alkohola u mladima, izdvojeno je 10 pitanja, kako bi se prikazali najvažniji zaključci koji mogu služiti kao osnova učenju.

Uz provedenu anketu, učenicima su zadani zadaci za izradu plakata na određenu temu vezanu za alkohol i alkoholizam. Provedbom debate nastojao se osvijestiti problem i opasnosti alkoholizma kod mladih te da protekom godina problemi mogu biti još više zabrinjavajući. Rezultati učenja prikazani su javno kako bi bili vidljivi svim učenicima osnovne i srednje škole, učiteljima, nastavnicima i roditeljima.

Rezultati anketnog upitnika

Rezultati pokazuju kako je gotovo 90% mladih neovisno o spolu konzumiralo neku vrstu alkoholnog pića. kao najčešći razlog konzumacije alkohola navodi se zabava ili neki događaj (Slika 1).

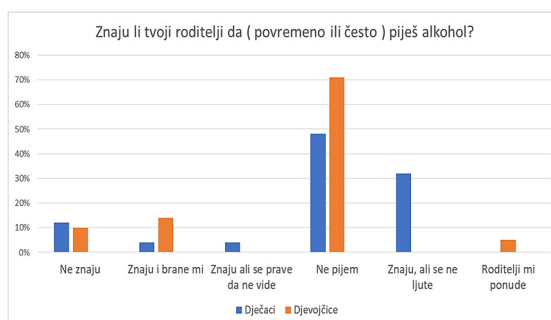
Slika 1. Razlozi konzumacije alkoholnih pića

10% ispitanika redovito konzumira alkohol u izlascima (Slika 2).

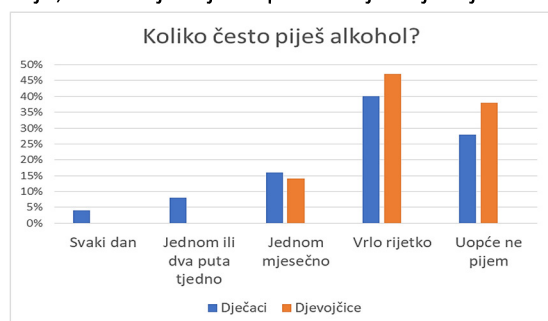
Slika 2. Konzumacija alkoholnih pića tijekom izlaska

U 60 % obitelji alkohol se redovito konzumira, a za gotovo 50% ispitanika alkohol je u domu lako dostupan. Samo 8 % roditelja koji znaju da im djeca konzumiraju alkohol brane im konzumaciju alkohola, a ostali roditelji uglavnom se ne ljute i ne brane im, a neki im čak i sami nude alkoholna pića (Slika 2).

Slika 3. Reakcije roditelja na konzumaciju alkoholnih pića u njihove djece

Oko 15% ispitanika konzumira alkohol bar jednom mjesečno. 8% dječaka konzumira alkohol jednom do dvaput tjedno, a oko 4% njih svakodnevno. Ovo je prva razlika ovisno o spolu te rezultati pokazuju kako djevojčice ne konzumiraju redovito alkohol (Slika 4). Razlozi konzumacije alkohola kod dječaka uglavnom su zabava i opuštanje, a kod djevojčica postizanje osjećaja veselja.

Slika 4. Učestalost konzumacije alkoholnih pića

Više od 90% ispitanika svjesno je kako osobe koje konzumiraju alkohol predstavljaju opasnost i nesigurnost u gradu. Djevojčice mnogo više pričaju sa obitelji o zdravim životnim navikama i ovisnosti, gotovo njih 85% u odnosu na 50% dječaka.

Na osnovu provedenog istraživanja doneseni su zaključci koji su služili za poučavanje učenika koji su rješavali anketni upitnik, ali i ostalih učenika u osnovnoj i srednjoj školi u kojima je upitnik proveden:

- ☞ Većina učenika konzumirala je alkoholna pića.
- ☞ U obiteljima se često konzumiraju neka od alkoholnih pića i to se smatra zabavom.
- ☞ Alkoholna pića su učenicima dostupna.

- ☞ Kako još uvijek većina učenika ne izlazi redovito, podatci pokazuju da na izlascima ne piju alkoholna pića u velikoj mjeri.
- ☞ Roditelji su upoznati s konzumacijom alkoholnih pića u svoje djece, ali se ne ljute na njih.
- ☞ U ovoj dobnoj skupini ispitanika (14. i 16. godina) već ima onih koji svakodnevno konzumiraju alkohol.
- ☞ Premda znaju posljedice konzumacije alkohola, alkohol učenicima predstavlja zabavu i opuštanje.
- ☞ Dječaci premalo pričaju o problemu konzumacije alkohola sa svojom obitelji.

IZVEDBA NASTAVE

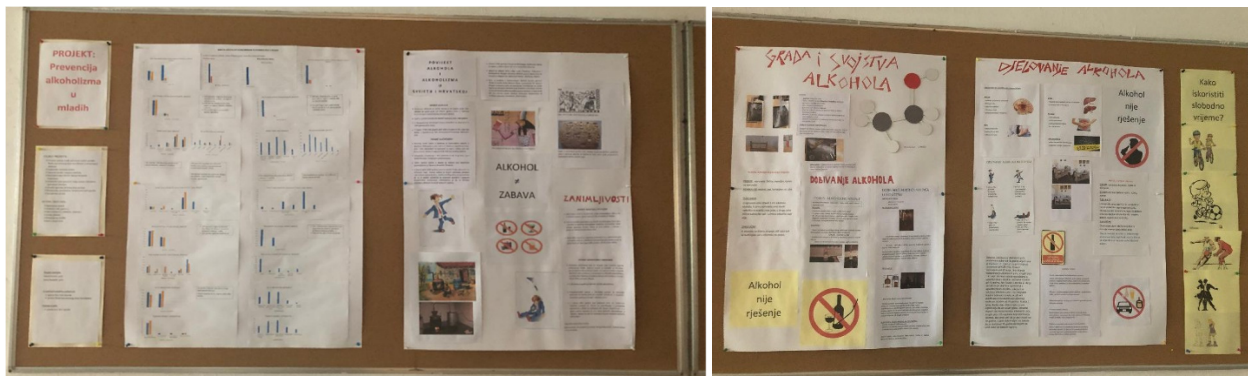
Nakon provođenja ankete, ispitanicima su u sklopu timskog poučavanja biologije i kemije predstavljeni rezultati. Pri tome su učenici odgovore anketnog upitnika učili prikazivati grafički i opisivati te su dobivene podatke uspoređivali s ranije objavljenim rezultatima i pri tome učili kako se objašnjavaju rezultati istraživanja.

Nakon toga učenici su upućeni na istraživanje literature, tijekom kojeg su upoznali propisane nastavne sadržaje, ali i širi kontekst alkoholizma. Pri tome su bili podijeljeni u skupine od kojih je svaka dobila temu za izradu plakata. Sadržaj tema bio je:

- ☞ Povijest alkohola i alkoholizma u svijetu i u Hrvatskoj,
- ☞ Kemijska građa i svojstva alkohola,
- ☞ Djelovanje alkohola.

S temama se htio obuhvatiti nastavni sadržaj biologije i kemije koji bi obuhvaćali ishode: raspraviti o utjecaju životnih navika na funkciju živčanog sustava i osjetila, primijeniti kemijsko nazivlje i simboliku za opisivanje sastava tvari, samostalno odabirati odgovarajuću digitalnu tehnologiju, samostalno kritički procijeniti proces, izvore i rezultate pretraživanja te odabrati potrebne informacije, logički zaključivati rješavajući problem. Učenici su istraživanjem literaturnih izvora putem interneta analizirali potrebne informacije.

Izložba radova postavljena je za učenike, profesore i roditelje u predvorju škole (Slika 5).

Slika 5. Rezultati ankete i izložba radova učenika

Nakon pripreme plakata i njihove prezentacije učenici su bili podijeljeni u dvije debatne skupine kako bi raspravljali o temi: *Trebaju li mladi tijekom izlaska i na druženjima konzumirati alkoholna pića.* Debata se temeljila na dva od učenika istaknuta problema:

- ☞ Imamo li kao društvo problem s prekomjernom konzumacijom alkohola, proizlaze li nasilni oblici ponašanja iz ovog problema i što kao društvo činimo kako bi se ti problemi riješili?
- ☞ Svakodnevno slušamo o nesrećama izazvanim pod utjecajem alkohola u krvi, a mladi ne vide problem u konzumiranju alkoholnih pića.

Uvjerljivo je pobijedila skupina koja je bila protiv, a kao argumente su često navodili i rezultate provedenog anketnog upitnika, ali i druge činjenice koje su upoznali tijekom izrade plakata.

Između učenika je odabrano 10 vršnjačkih edukatora koji su izradili interaktivnu prezentaciju *Prevenција alkoholizma u mladih*, u koju su uklopili rezultate anketnog upitnika, informacije prikupljene tijekom izrade plakata te argumente za i protiv konzumiranja alkohola iznesene tijekom debate. Vršnjački edukatori su na satovima razrednika učenicima koji nisu sudjelovali u anketi prezentirali svoja saznanja o konzumaciji alkohola u mladim. Odabiranje vršnjačkih edukatora pokazala se kao odlična ideja jer učenici radije slušaju savjete svojih vršnjaka nego odraslih. Mana poučavanja u osnovnoj školi bila je u tome što su vršnjački edukatori bili iz osmog razreda te su iduće školske godine otišli u srednju školu, ali oni su po dobi bolje odgovarali za anketni upitnik.

Na osnovu uspješno ostvarene nastave i razvoja pozitivnih stavova učenika, cilj je ponoviti provedbu anketnog upitnika i nastavu uz rezultate tako provedenog istraživanja nakon što će se izmijeniti cijela generacija učenika. Pri tome će se istražiti postoji li statistički značajna razlika u konzumaciji alkoholnih pića u navedenom razdoblju.

ZAKLJUČCI I METODIČKI ZNAČAJ

Analizom anketnog upitnika provedenog među učenicima izlučeni su najznačajniji zaključci koji su služili kao osnova poučavanju. Mladi uglavnom konzumiraju alkoholna pića iz zabave te kako bi bili dobro raspoloženi i ne vide u tome problem. Ne postoje značajnije razlike u odgovorima između učenika osnovne i srednje škole. Postoji minimalna razlika u odgovorima u odnosu na spol. Razlika je najviše bila vidljiva u razgovoru s obitelji o životnim navikama gdje je vidljivo da 35% više djevojčica razgovara o tome u odnosu na dječake. 90 % učenika konzumiralo je neko alkoholno piće i prvo alkoholno piće ponudio im je netko iz obitelji. U više od 60% ispitanika alkoholna pića konzumiraju se u obitelji redovito. Najčešći razlog konzumacije je zabava. 30% roditelja nije zabrinuto što im djeca ponekad konzumiraju alkoholna pića. 90% učenika svjesno je negativnih posljedica konzumiranja alkoholnih pića, ali i dalje ne smatraju da je konzumiranje alkoholnih pića u njihovoj dobi problem. Poučavanjem se najviše htjelo utjecati na smanjenje postotka ispitanika koji konzumira alkohol te osvijestiti kako je to problem u svakoj životnoj dobi te da konzumiranje alkohola u mlađoj dobi stvara mogućnost rane ovisnosti o alkoholu. Za provedbu nastave na temu alkoholizma u nastavi biologije i kemije preporučuje se analiza stvarnih podataka koji trebaju postati osnova za učenje i razvoj prirodoslovne pismenosti. Takav pristup je uspješno omogućio razvoj pozitivnih stavova učenika, a posebno je tome pridonijela diseminacija informacija upoznatih tijekom učenja ostalim učenicima putem vršnjačkih edukatora. Tijekom vršnjačkog poučavanja nakon rezultata ankete, izrade plakata i provedene debate bilo je vidljivo kako su učenici osvijestili problem konzumiranja alkohola u njihovoj dobi.

ZAHVALA

Zahvaljujemo profesoric i pedagoginji Biserki Šavori, u mirovini. Bila nam je velika pomoć u osmišljavanju anketnih pitanja. Njene sugestije i angažman pomogli su nam u poučavanju.

LITERATURA

- Čale Mratović, M. (2006). Alkohol i mladi. Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije. Dostupno na: <https://www.zjzdnz.hr/zdravlje/zdravlje-djece-i-mladih/242>, preuzeto 2.3.2018.
- Milanović, M. (2014). Mladi i alkohol. PLIVAzdravlje. Dostupno na: <https://www.plivazdravlje.hr/aktualno/clanak/24551/Mladi-i-alkohol.html>, preuzeto 12.9.2024.
- Spudić, M. i Kosić, R. (2020). Alkoholizam kod mladih. *Sestrinski glasnik*, 25 (2), 104-108. <https://doi.org/10.11608/sgnj.25.2.2>

Teaching based on the frequency of alcohol consumption among young

Ivana Ozimec^{1,2}, Irena Radojčić¹

¹Primary school Matka Laginje, Zagreb, Croatia

²Contemporary dance school Ana Maletić, Zagreb, Croatia

ivanaozimec7@yahoo.com; irena.r66@gmail.com

ABSTRACT

The survey conducted aimed to investigate the frequency of alcohol consumption among primary and secondary school students aged 14 to 16. It involved eighth-grade students from primary school, first and second-grade students from secondary school. The purpose was to determine whether young people recognize alcohol consumption as a problem and to understand the reasons behind their consumption. The results revealed that 90% of respondents had tried an alcoholic beverage before the age of 12, with the majority being offered their first drink by a family member. This research underscores the urgent need for discussions about addiction prevention, specifically concerning alcoholism. Many young people may mistakenly believe that occasional alcohol consumption does not lead to addiction. Based on the survey responses and analysis, educational lessons were developed, including creating posters, conducting debates, and facilitating peer education. These activities aimed to raise awareness among students about the dangers of early alcohol consumption. Students learned that alcohol consumption can lead to addiction, accompanied by family and social issues, and can severely affect an individual's health. It was emphasized that alcohol is not necessary for making social gatherings and parties enjoyable.

Keywords: *alcoholism; youth; discussion; critical thinking; development of positive attitudes*